

BESTYJA (811) *sb f*

e jasne, a pochylone.

-t- : -th- (800 : 11).

sg *N* bestyjã (201). ◇ *G* bestyjéj (163), bestyj(e) (1) *RejWiz*; -éj (1), -(e)j (162). ◇ *D* bestyjéj (67), bestyi(2) *GliczKsiąż, Calep*; -éj (2), -(e)j (65). ◇ *A* bestyjã (68). ◇ *I* bestyjã (65). ◇ *L* bestyjéj (28), bestyi (1) *RejPos*; -éj (1), -(e)j (27). ◇ *V* bestyjo (1) *RejAp*, bestyjã (2) *PatKaz III, SkarKaz*. ◇ *pl N* bestyje (47) [w tym 1 raz zapis *bestiae WujNT*]; -e *KochPs* (2), -é (1) *BiałKat*, -(e) (43). ◇ *G* bestyj (26), bestyi (16); -yj *SeklKat, GliczKsiąż* (2), *LubPs, Leop, BielKron, RejAp* (7), *KuczbKat, StryjKron, CzechEp, NiemObr, OrzJan, WujNT, PowodPr*; -yi *SkarŻyw* (7), *Calep, GrabowSet, SkarKaz* (2), *SkarKazSej*; -yj : -yi *HistAl* (1 : 2), *BibRadz* (2 : 1), *CzechRozm* (3 : 1). ◇ *D* bestyjãm (25), bestyjom (12); -ãm *LubPs* (4), *Leop* (3), *BibRadz* (4), *RejAp* (7), *CzechRozm, Oczko, CzechEp* (2), *Paprup, PowodPr* (2); -óm *GrzegŚm, SkarJedn, KochPs, SkarŻyw* (6), *SkarKaz* (2), *CzahTr*; -ãm (24), -(a)m (1); -óm (1), -(o)m (11). ◇ *A* bestyjé (41); -e (2), -(e) (39). ◇ *I* bestyjami (36); -ami (33), -(a)mi(3). ◇ *L* bestyjach (8); -ach (6), -ãch (2); -ach *Leop, SkarKaz, GosłCast*; -ãch *RejAp*; -ach : -ãch *CzechRozm* (3 : 1). ◇ *V* bestyj(e) (1) *LubPs*.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wszelkie żywe stworzenie z wyjątkiem i w przeciwstawieniu do człowieka; zwierzę czworonożne w przeciwstawieniu do ptaków, płazów, robaków; zwierzę dzikie, drapieżne, jadowite; *bel(l)ua Mącz, Calep, Cn*; *bestia, quadrupes Calep* (253) : *PatKaz III* 102v; *FalZioł IV* 17a, 46c; *Kon, ofieł, woł y inne beftie łzaty, domy, kamienice drogie, pirwey oglądane bywaią niżli fie kupi BielŻyw* 109; *RejRozm* 391, 403, 407; *HistAl G7v, H5v, H7, 12* [2 r.], *K3v* (9); *MurzHist F4*; *GliczKsiąż C6, D, E3, K6v, P2*; *GroicPorz mmv*; *RejWiz* 10v, 119v, 167; *LeopSap* 11/16, 19, *Dan* 5/21, *Act* 28/4, 5, (6); *RejFig Dd8v*; *Siłnac też Woł beftia/ á niewielki Wilczek/ A wždy kędy rofkaże/ muśi łkákác Byczek. RejZwierz* 62v, 119; *BibRadz I* 288v *marg, Ez* 34/5, *4.Esdr* 6/52, *Sap* 16/5, *Eccle* 10/11, (8); *Goski A3*; *Summátrá wyłep wielki [...]* tám łã rozmáite źwierzétã/ iãko Włõniowie/ Wielbłãdowie/ Konie z człowieczemi głowãmi/ Centaury/ wężowie z złotemi łufkãmi/ y innych beftiy rozmáitych wiele. *BielKron* 268v, 242, 458; *KochSat B4*; *Tetra belua, Szkárãda/ łzpãtna beftia. Mącz* 453a, 280c; *Prot Bv*; *Górndworz S2*; *RejPos* 95; *BiałKat* 43v; *GrzegŚm* 31; *KuczbKat* 315; *Pothym łztukę muru niemãłã obãlili onã beftiã/ [konia trojańskiego] z wielkã trudnoścã w miãłto wtoczyli RejZwierc* 168, 215, 263v; *BudBib 4.Esdr* 6/52; *WierKróc A2* [2 r.], *A2v, A4, A4v*; *Ale człowiek iź iest rozumnym łtworzenim mścić by fie iuz nie miãł/ tãk iãko fie młzczã bestye CzechRozm* 242, 74, 114, 114v, 115, 242v [2 r.]; *ModrzBaz* 3, 6, 122v; *SkarJedn* 4, 303, 363; *KochPs* 75, 110; *SkarŻyw* 35 [3 r.], 56 [2 r.], 92, 130, 151, (31); *CzechEp* 54 [2 r.], 334; *WerGośc* 238, 241 [2 r.]; *Niechciãł nas Bóg połozyc równo zbeftyãmi/ Dał nam rozum/ dał mowę/ á nikomu z nãmi. KochPieś* 51; *KochSob* 60; *Paprup L4v*; *Quadrupes – Beftia o czterech nogach. Calep* 883a, 91b, 128a, 129a; *Phil G4, O4*; *KochPij Cv*; *GrabowSet T4v, Yv*; *zãż ćwiczenia iãkięgo od tego/ ktory affekty ma rozpułczoné iãko beftiia/ albo nãuki iãkięy od nieukã grubégo łpodziéwãć fie będziemy? OrzJan* 22; *WujNT* 76, 471, *Act* 28/4, 5; *PowodPr* 68; *SkarKaz* 3b, 204b [2 r.], 207b, 208a, 278b, (11); *CiekPotr* 72; *CzahTr* E2; *GosłCast* 68; *SkarKazSej* 690b, 701b; *KlonWor* 75.

W połączeniach szeregowych (47): *BielŻyw* 4; *SeklKat* K4v; *GliczKsiąż* C6; *LubPs* N3; *RejWiz* 89; Y rzekł zaś Bog. Niechay wywiedzye ziemiá duŕze żywiące w národzie swoim/ bydło/ czołgáiące fie robáctwo/ y Beŕtyie/ to ieft gádzinę ziemną według oŕob twoich *LeopGen* 1/24, 25, 7/21 [2 r.], 8/17, *Iob* 8/24, *Is* 18/6 [2 r.], *Ier* 16/4; *BibRadzEccle* 10/11, 17/4, *Ier* 7/20; *BielKron* 249v; *Mącz* 430a; *RejPos* 5v; Dŕiś Krolem ieft/ [człowiek] á iutro vmrze/ y vdŕiedźiczy robaki/ beŕtie/ y gádzinę. *BiałKaz* Hv; *CzechRozm* 113v [2 r.], 114 [3 r.], 114v [2 r.], 115, 242 [2 r.]; *Oczko* 7v; *KochPs* 119; *SkarŻyw* 188, 259, 260; *StryjKron* 145; *KochPij* Cv; *WujNT* 130 [2 r.], 436 marg, *Act* 11/6 [2 r.]; *PowodPr* 79; *SkarKaz* 205, 315; *SkarKazSej* 665a. Cf »bestyja dzika«, »bestyje polne«, »sroga bestyja«, »bestyje ziemskie«.

W porównaniach (23): ludzie bogouye dla cznot rzeczeny fą a zly gorŕzy yeft nyfz która beŕtya. *PatKaz III* 141v; *HistAl* M8; *GliczKsiąż* E2, P2; iŕe [Katowie] fye z złoczyńcámi nieináczye iedno iáko z innymi beŕtyámi obchodzą *GroicPorz* hv, hhv, mmv [2 r.]; Pátrzayŕe gdy iáko wieprz iedno leżác [człowiek] tyie/ Ieŕliŕe nie podobien do iney beŕtyie. *RejWiz* 30; Iáko ina beŕtia gdy fie oŕrze káŕdy. *RejWiz* 66v; *RejPos* 70v; á ónym ludzióm dał [P. Bog] znáiómość ŕwoie: którzy iáko Beŕtyé/ bez Bogá y vcŕciwego żywotá żyli. *BiałKat* 128v; *RejZwierc* 62 Bbbv; Ale fie [zły człowiek] ták ná mié iáko iedná beŕtya oŕlep tárge *CzechRozm* 228; *SkarŻyw* 58, 259; *NiemObr* 156; *Calep* 128a; *OrzJan* 21; *WujNT Tit* 1/12; Boŕe áby fię tákich/ iáko monŕtrow iákich/ máło náydowáło/ ktorzy froŕŕzye niŕli beŕtye nieludzkoŕci y krwié roŕłania pełni fą *SkarKazSej* 670a, 701b.

W charakterystycznych połączeniach: bestyja czwornoga, o czterech nogach.

Wyrażenia: »bestyja dzika, drapieŕliwa« (3 : 1): Ná pował leżą po ŕiemi Trupy fług twoich/ któremi Karmi fye ptáctwo brzydliwé/ Y beŕtije drapieŕliwé. *KochPs* 119, 75; ŕem teŕ wŕdy y ia ieft człowiek [...] á nie czwornoga niema beŕtya dŕzika *CzechEp* 54; *SkarKaz* 45a.

»bestyje leŕne; leŕne bestyje« (2 : 1): *LubPs* X6; W ten czás leŕné beŕtye wŕzytki fye rufzáią. *KochPs* 155; *SkarŻyw* 188.

»laskawe bestyje«: Iáko łáfkáwe beŕtye/ báránki/ konie/ pieŕki/ kotki/ káŕdy rad widŕi *SkarKaz* 638.

»niema bestyja; bestyja niema« (4 : 3): *SeklKat* K4v; *OrzRozm* C2v; A we wŕzytkich ŕpráwach fwoich podobnieyŕzy [jest pijany] ku iákicy beŕticy niemey á niŕli ku człowiekowi. *RejZwierc* 62; *SkarŻyw* 572; *CzechEp* 54, [415]; *SkarKaz* 120b. Cf »bestyja dzika«.

»bestyja nierozumna; bezrozumna bestyja« (4 : 2): *SeklWyzn* f3v; *LatHar* 393; gdyŕ miłóŕ miłóŕciá/ dobre dobrym/ oddawáć ieft rzecŕ wrodzona: nietylko człowiekowi ále beŕtyam bez rozumnym. *PowodPr* 17, 67; *SkarKaz* 489a; *SkarKazSej* 701b.

»okrutna bestyja; bestyja okrutna« (3 : 5): *HistAl* H5, H5v, H6v; *LubPs* gg5; *LeopSap* 12/9; *BibRadzI* 113vb marg; *ReszPrz* 5; Pan Bog dla grŕéchów náŕzych miał przepuŕŕić ná nas kły beŕticy okrutnych *OrzJan* 27.

»bestyje polne« (8): Abowyem wŕŕytki fą moye ty beŕtie polne/ Zwiŕzŕtá dziky y woły w fwyh narodzyech ŕpolne *LubPs* N3, X5v [2 r.]; *BibRadzGen* 3/14, *Ez* 34/5, *Dan* 4/9; *RejZwierc* 263v; *PowodPr* 14.

»sprosna bestyja« (4): *RejRozm* 400; Mowząc fálź á nyeprawdę vfty kłamliwemi/ Będąc sprofnem beftiam ná wlfem podobnemi. Stálífycie fie w gnyewye fwym yák frodzy wężowye *LubPs* O3v; *SkarŻyw* 56; *NiemObr* 156.

»bestyje srogie, (straszliwe); sroga bestyja« (5 : 1): *LubPs* R3v; Gdyż to czynią źwirzetà y beftye frogie/ Złomiwłzy przyrodzenie/ podawaią rogi Pod słuźne pośłużeńftwo *RejWiz* 89; *ModrzBaz* 30v [2 r.]; *SkarŻyw* 92; *NiemObr* 156.

»bestyje ziemskie (ziemne); ziemskie bestyje« (8 : 1): *LubPs* S2v, ff3v; *LeopIs* 18/6 [2 r.], *Ier* 16/4, 28/13, *Apoc* 8/8; Y rzekł Oćiec do Syná y Duchá S. [...] zlećmy iemu [człowiekowi] pánowanie ná ryby morfkie/ y na ptáftwo powietrzne/ y ná beftye ziemfkie *SkarŻyw* 259; *WujNT* 436 *margin.* Cf »bestyja i bydlę«.

»złe bestyje« (2): A choćby też gdzie indzie byli/ tedyby im też złe beftye ízkodziły. *CzechRozm* 114; *KołakSzczeńś* B.

Szeregi: »bestyja a (i) bydlę (bydlątka); bydło i bestyje« (2 : 1): Ey y wy beftye zyemfkyye y wlfytki bydlątka/ Daycye słułfná chwałę Pánu nędzne nyebożátka *LubPs* ff3v; *Mqcz* 430a; *StryjKron* 145.

»bestyja a sprosne stworzenie«: czym fie pochłubić ma táka beftia á thákie sprofne ftworzenie przed oczymá Páná swoiego. *RejPos* 228.

a. żart. O człowieku (1) :

Wyrażenie: »młoda bestyja«: [*Powiedział mu (Zoroastrowi) młodzieniec*] A ták trudna to ieft rzecz kiedy on [*Bóg*] nie raczy/ Podobno fie żaden z nas nigdy nie obaczy. Powiedzyał Zoroáftes/ to trudna queftya/ Ktorą mi tu zádála tá młoda beftya. *RejWiz* 132v.

2. *Nazwa potworów alegorycznych występujących w wizjach niektórych ksiąg Biblii (Proroctwo Daniela, Apokalipsa św. Jana); nazwa przenoszona w pismach polemicznych protestanckich na Kościół katolicki i jego zwierzchników, także na Cesarstwo Rzymskie (503) : KrowObr* 131 [2 r.], 167, 241v; Beftyey z siedmi głowami y z dziełiącą rogow która wyłża z morzá Smok dał moc swoię ktorey tu dowodzi. *LeopApoc* 13 *arg.*, 13 *arg.*, 1, 2, 3, 4 (15); *RejZwierz* 104; *BibRadzDan* 7/3, 5, 6, 7, 11 (11); Pan powiáda/ iáko Beftia ktora wyftąpiła s przepáści będzie walczyła z wyznáwáczmi prawdziwemi prawdy Páńfkiey *RejAp* 91v; A izby nie ímiał żaden áni kupić áni przedać/ áźby piątno miał/ álbo imię beftiey/ álbo liczbę imieniá iey. *RejAp* 115; Położył też tu Duch śwíety liczbę człowieká y liczbę beftiey/ sześć kroć fto sześćdziesiat y sześć. *RejAp* 116v; Co iełth bestia tho też już wiemy/ iż páńftwo Rzymfkie ná siedmi gorach leżące. *RejAp* 137v, CC3v [5 r.], 91v, 115 [4 r.], 116v [4 r.], 145 [3 r.] (260); *RejPos* 260; nápiáno v tegołz Proroká: [...] iż zá pánowania czwartey beftyey/ nád pierwfze trzy dziwnieyłzey/ fyn człowieczy (rozumiey Mefyáź) miał być w obłoku niebieskim do Stárodawnego przywiedziony *CzechRozm* 169, 169 [3 r.]; iż tám naprzod wyftáwia Ian s. ná tych mieyfcách/ beftya o siedmi głowách y o dziełiąci rogách *CzechEp* 374; Czego iuz ták Dániel nie dołożył: tylkoż to wyrzekł iż tá beftya ma dziełięć rogow: to iełt/ dziełięć Krolow *CzechEp* 375, 60, 322, 356, 371 [2 r.], 372 (55); Abowiem pirwfa beftya v Ianá/ nic innego nie znáczyła/ iedno ítolicę onych Cefárzow Rzymfkich Pogáńfkich *NiemObr* 158, 152, 154, 158 [4 r.], 159, 160 [2 r.], 161 [2 r.] (20); Y widzialem drugá beftya wyftępuiáca z źemie: á miała dwa rogi/ podobne Báránkowym *WujNTApoc* 13/11, 862, *Apoc* 11/7, s. 867, *Apoc* 13/1, 2 (47); *SiebRozmyśl* Bv; *PowodPr* 34.

W charakterystycznych połączeniach: *bestyja marna* (4), *nędzna, nieczysta, sławna, wielka* (2).

Zwroty: »chwalić bestyją, da(wa)ć chwałę bestyjej« [szyk zmienny] = *poddać się władzy Antychrysta* (16): *thá [bestyja] kazála žiemi y thym co mieśfkáli ná niey/ áby dáli chwałę pierwfłey Bestyey/ kthorey była vzdrowioná plagá śmierci. Leop Apoc 13/12, 4; RejAp 107, 107v, 108v, 109, 109v* (13); *A trzeći [anioł opowieda] fkaranie tych/ ktorzy bełtyą chwalili. WujNT 870.*

»kłaniać się bestyjej, (u)padać przed bestyją« [szyk zmienny] = *poddać się władzy Antychrysta* (9): *RejAp 111v, 115v, 142v; Y czynią to nie tylko pośpoliści ludzie/ ále y Monárchowie świátá tego/ fprośnie przed bełtyą wtorą vpadáiac NiemObr 161; y ktorzy fię nie kłániáli bestyey/ áni obrázowi iey/ y nie bráli cechy iey ná czołá ábo ná ręce fwoie: y żyli/ y krolowáli z Chrifćufem ono tyśiac lat. WujNT Apoc 20/4, 13/4, 12, 14/9, 11.*

Wyrażenia: »bestyja dwurogata; dwurogata bestyja; bestyja o dwu rogach« (8 : 2 : 6): *piłze Apoštoł iž znowu powfthála ná pomoc Rzymfkiemu pańftwu ina Bełtia o dwu rogach kthora fie czyniła podobną Báránkowi RejAp CC2v, BB3v [3 r.], CC3, 111, 112, 112v* (15); *WujNT 867.*

»okrutna bestyja«: *Czwartha á ośtáteczna Monárchia była Rzymfka/ kthorą Prorok Boży rozumiał przez ołobę z żelaznymi nogámi/ y przez połtác niemey á okrutney bełtyey LeopPrzep 14.*

peryfr. »bestyja Rzymska; Rzymska bestyja« = *papież* (3 : 1): *Rzymfkiey Bełtiey wiefłza fie chwałá zówždy dzieie niż Bogu RejAp Ee4v, Ff2v [2 r.], Ff4.*

»bestyja sroga« (2): *BibRadz Dan 7/7; [okrucieństwo tureckie]* obyczáiem oney nařróźzey bełtiey v Danielá wżyfłtko przed łobą nie tylko pożyra/ ále teź nogámi depce/ kručzy/ y wniwecz obraca. *PowodPr 9. Cf »bestyja straszliwa«.*

»bestyja straszliwa« (2): *a oto bełtya czwarta ftráfliwa á frogá y bárzo mocna która miała zęby wielkie żelazne BibRadzDan 7/7; RejAp 114v.*

Szeregi: »bestyja (to jest) Antychryst« (2): *tym fpołobem bełtyey/ to iefł Antychrifćtowi ták fłůżyli/ [królowie] iákoby mu teź twoim pładrowániem y do Rzymá y do pánowánia w nim fortę otworzyli. CzechEp 376, [397].*

»bestyja a Babilon«: *Duch fwięty [...] práwie we wżyfłtkim thym ośmnařtym kápitulum o tym fie zábáwić raczył/ áby wypráwił dořtátecznie vpad á zginienie przyřłze tey bełtiey á tego nędznego Bábilonu. RejAp 147.*

»bestyja (abo, to jest) cesarzowie (cesarz) Rzymscy, cesarstwo Rzymskie, miasto Rzymskie, panowanie Rzymskie, państwo Rzymskie, rzeczpospolita Rzymska, Rzym, stolica papieźow« (22): *á ták iuž była bełtia to iefł miáfto Rzymfkie vdáło fie w dziedzice inych narodow/ á ftráciło było fuecełfią onych pirwřzych krolow á dziedzicow fwoich. RejAp 144v, CC2v, 105v, 107v, 111, 112v* (10); *ten rog ábo Antychrifćt po zwyciężeniu onych Krolow/ y wyřterczeniu Rzymá Cefářzow ná bełtyey oney/ to iefł/ ná pańftwie y řtolicy Rzymfkiey vřiadł CzechEp [379], 299, 374, 375 [2 r.], [378], [379] [2 r.]* (9); *NiemObr 160, 161 [2 r.].*

»bestyja i (albo, ani) obraz« (11): *Iefłiže kto będzie chwalił bełtią y obraz iey [...] ten fie pewnie nápije winá gniewu Bożego RejAp 121v, 121v, 122, 122v, 127v, 167v [2 r.]; WujNTApoc 14/9, 11, 873, Apoc 15/2.*

»bestyja a (i fałszywy, fałszywy, skażony) prorok« (10): Oto łyłzimy iż poimána ielt napirwey beftia y fálzwywy prorok iey z nią poľpoľu y s tymi włyżtłkimi co nošili piątno iey *RejAp* 163v, 162v, 163, 164, 169v, 171; *NiemObr* 174; *WujNT* 875, *Apoc* 19/20, 20/10.

»rog (i) bestyja; bestyja abo rog« (2 : 1): iż my to iemu przypifuiąc/ to o nim z łálki Bożey twierdźimy/ wedle łłowá Bożego/ że on ielt tym Krolem: tym małym rogiem: tą bełtyą: tą niewiáftą: tą wżetecznicą *CzechEp* [382], [380], [411].

»bestyja i wszetecznicá (i niewiásta)« (2): z tym teráznieylyzym rzádem/ práwámi/ páńłtwem/ y łtanem ktory ielt pod Papięzem/ ná mieyľcu pierwszey beftiey ťiedzácym/ od Dánielá małym rogiem/ á od Ianá bełtyą wtora y wżetecznicą názwánym *CzechEp* [378], [405].

3. Jako wyraz obelżywy z odcieniem lekceważenia, pogardy, wstrętu, nienawiści itp. (53) :

a. O człowieku lub o zbiorowości ludzkiej; także o szatanie (45) : *RejFig* Cc2v [3 r.]; Patrźze ná tę bełtią/ pátrź ná łeb łtrzyżony/ Pátrźze iákie w nim znydziefz/ dziwne zabobony. *RejZwierz* 104v, 139v; A tu dopirko oko Páńłkie/ á co wiedzyeć od ktorego końcá pocźać to wlpomináć/ iáko łie brzydzi á iáko łie odwráca od oney márney bełtiey/ á od onego błazná łwiáthá thego. *RejPos* 228; áno nie tylko tháka bełtia/ [pijak] ále zacni á mądrzy ludzie w tákim łprołnym przypadku wpałáli. *RejZwierz* 62; *SkarŻyw* 58; *Phil* G4; *OrzJan* 102; *PowodPr* 62.

Wyrażenia:»krwawa bestyja«: Y Marćin ś. tákźe przy śmierći mowi do łzátáná: Czego tu łtoifz krwáwa bełtya *SkarKaz* 351a.

»bestyja niestroczona«: Niewiáfta ielt męłkie zhanbienie [...] młodzienczow zbláznienie, bełtia nigdy niestroczona, brzemię nieznołzone, iad niewyleczony, ludźłkie zagubienie. *BielŻyw* 136.

»okrutna bestyja«: które przykłády was przywiodył/ że Turczynowi vfacie? [...] Cóżeście w ták okrutnéy bełtiiey vyźrzeli? *OrzJan* 17.

Szereg:»więcej bestyja niż człowiek«: Ptolomeus Filko/ więcej bestya niż człowiek rzeczony *BielKron* 128v.

a. W polemice religijnej katolicko-protestanckiej – o przeciwniku (32) : A wđdam tu ksiádz POWODOWSKI zacny y vczony/ Ią nie mogę rzec ináczey/ zły iezdziec z tey łtrony: Przetoź mu oto BESTYA nagłowek y wodze Do wędźidłá tu połyłá/ by nie hałáł w drodze *CzechEpktv*, 28, 54 [3 r.], 63, 126 [2 r.], 127 [2 r.] (17).

Zwrot:»(na-, prze-) z(y)wać, nazywanie bestyją« (4): Iáko tedy názwawłzy mię z gorliwości bełtyą / dał I.M. tego o łobie wedle wiáry y połtępku łwego łpráwę *CzechEp* 324, 47, 53 [2 r.].

Wyrażenia:»bestyje (bez-, nie-)rozumne« (2): coź to ielt inłzego iedno Lucyperowá pychá/ y hárdość/ [...] inłzych włyżtłkich zá bełtye bezrozumne/ zá pnie łękwáte/ á zá grube koźice poczytáć. *ReszPrz* 97; *SkarKazSej* 702b.

»dzika bestyja; bestyja dzika« (2:1): w ktorych [księgach X. K.] broní y dowodźi Bogá łyná Bożego łpoliłtnego y przedwiecznego/ dla ktorego łię ná mię dźiká bełtyą nawięcey [łi]erdźi *CzechEp* 177, 96, 126. *Cf* »bestyja i niemota«.

»bestyja głupia«: Bo choćiaź bym teź ia bełtyą będąc niemą y głupiá/ [...] I.M. w czym łzkodźił/ [...] tedyby y ták w tym łobie nie mądrze y niepoboźnie pocźáł *CzechEp* 54.

»leśna bestyja«: *CzechEp* 96 *cf* »bestyja i niemota«.

»bestyja niema« (2): *CzechEp* 54; bo to niepodobna/ áby mu iuz miał dác wiárę/ by mu ie teź y Anioł z niebá mowił y piłał/ á nie ia lichotá od I. M. beftyą niemą oładzony. *CzechEp* 127. Cf »bestyja głupia«.

»bestyja okrutna«: Zátrác miły Pánie tę bestyą okrutną/ ktora plugáwi Winnicę twą náuką omylną *ArtKanc* I 16v.

Szeregi: »bestyja (i) niemota« (3): A zaź ten/ co lię o błádzącego brátá łtára/ onego piekielną hydrą názywa [...] y dźiką beftyą y niemotą? *CzechEp* 96, 126; *CzechEpPORz* *3v.

»bestyja, świnia dzika; świnie dzikie, bestyje« (2 : 1): Abowiem częgo Chriřtus zakazał/ nákoniec y łłowá iákiego przykrego bliźniemu mowić ábo go iáko nieprzyłtoynie nazywác: tho on nie tylko beftyą / dźiką świnią y gorzey názywa *CzechEp* 53, 25; *CzechEpPORz* *3v.

Przen: *Oróżnych przedmiotach (pojęciach) abstrakcyjnych (np. o śmierci, namiętnościach, trudnościach)* (6) : *Prot* A4; Tákże Pijánicá y inłzy tym podobny/ káždyby łwych złych łpraw przyrodzenim/ y beftyámi / bronić mógl. *CzechRozm* 242v; Wyrzuć te niewczłiwe beftye z domu twęgo/ z łercá mego/ gniew/ zazdrość/ łákomłtwo/ złe nábyćie/ rołkołz/ obźárłtwo/ ktoremi lię y łam brzydzę. *SkarKaz* 458b, 314a.

Wyrażenie: »marna bestyja«: Ni Scillá ni Kárybdis ták łtráłzna nie bywa/ Iák tá márna beftya [rozkosz] gdy nád kim moc miewa. *RejWiz* 28.

Szereg: »bestyja a niema twarz« : A czemuź then poćciwy máiącz łumnienie bełpieczne/ [...] – by łie tey beftiey [łmierci] á tey niemey twarzy łękáć miał? *RejZwierc* 168.

4. *n-loc* (2) : Tęgo czáfu Rodys od Turkow [...] było obęgnano ále s łwoią wielką łzkodą mułieli ođłtápić: Potym łzli do Apuliey/ tám Beftyą takież Hidrunt miałtá známienite pobrali. *BielKron* 396v; Beftya. *BielKron* 396v *marg.*

Synonimy: 1. bydlę, stworzenie, zwierz.